

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Вх. № УТСП-053-08-18
дата 24.04.2020 г.

ДО
Г-Н ХАСАН АДЕМОВ
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА КОМИСИЯТА
ПО ТРУДА, СОЦИАЛНАТА И
ДЕМОГРАФСКАТА ПОЛИТИКА
44-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

СТАПОВИЩЕ

Относно: Общ законопроект за изменение и допълнение на Закона за социалните услуги, № 053-08-23

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН АДЕМОВ,

Обръщам се към Вас по повод на общия законопроект за изменение и допълнение на Закона за социалните услуги, който е разпределен на Комисията по труда, социалната и демографската политика като водеща, преди да бъде разгледан и обсъден на второ четене, заедно с направените предложения за допълнителни изменения.

Бих искала да посоча, че институцията на омбудсмана вече е заявила позицията си, че социалните услуги имат основополагащо значение за състоянието на правата на човека, за преодоляване на социалната изолация, в която са изпаднали определени групи от населението, и затова услугите оказват пряко влияние върху качеството им на живот. Намирам за безспорна необходимостта от нормативна уредба на обществените отношения, свързани с правото на всеки човек на достъп до социална подкрепа.

Законът за социалните услуги урежда предоставянето, ползването, планирането, финансирането, качеството, контрола и мониторинга на социалните услуги в Република България. Целите и принципите, залегнали в него, го определят като специален закон. Следва да се има предвид, че Европейският съюз е предоставил на държавите-членки регулирането на обществените отношения в тази сфера, но при съобразяване с обвързващите актове в областта на защитата на правата на човека.

В предходно становище, в качеството на обществен защитник, обърнах внимание на силния обществен отзвук и негативни настроения в обществото от приетия нормативен акт, като подчертах, че освен предприемане на действия по повишаване на информираността на гражданите относно Закона за социалните услуги и неговото прилагане на практика, са необходими и изменения в законодателния акт за постигане на баланс между създадените се обществени нагласи и нуждата от продължаване на реформата в социалната сфера.

Посочих, че промените следва да са в посока защита на най-добрия интерес на детето и в същото време нормативната уредба трябва да предоставя възможности за разрешаване на установените проблеми, да предвижда интегриран и комплексен подход за предоставянето на социална подкрепа на нуждаещите се.

В контекста на конкретната законодателна инициатива, бих искала да привлека вниманието Ви към едни от най-сериозните тревоги на гражданите, които споделят с омбудемана в жалбите си. Касае се за опасения от практики за извеждане на деца от семействата им само с оглед на техния социален статус, както и че се залага материален критерий за отнемане на дете т.е. порали бедност.

Бих искала да подчертая, че Конвенцията за правата на детето на ООН задължава държавите-членки да гарантират, че родителите получават подходяща помощ при осъществяване на техните родителски задължения и да развиват необходимите за това услуги. Когато родителите не са в състояние да осигурят подходяща грижа, детето има право на заместваща грижа. Децата нямат нито власт, нито възможност да избират кой ще се грижи за тях. Те зависят от семейството, от общността и държавата, които трябва да направят този избор за тях. Бедността, уязвимостта на много български семейства, уврежданията при децата са сред факторите, които водят до голям брой деца във формална грижа, но бедността не следва да бъде основание за извеждане на дете от семейството му. Усилията на държавата трябва да бъдат насочени към подкрепа на семейството и извеждането на деца в приемна грижа да бъде крайна мярка, най-вече в случаи на насилие и тежки нарушения на правата на детето. Предвид горното, намирам за необходимата изрична правна уредба в посоката, очертана от Конвенцията за правата на детето на ООН.

По отношение на предложената разпоредба на чл. 27а от Закона за закрила на детето (ЗЗДет), която касае оспорването на заповедта за временно настаняване по административен ред, се въвеждат кратки 7-дневни срокове за обжалване, за насрочване на делото и за постановяване на решението, 3-дневен срок за образуване на делото и администриране на жалбата в деня, следващ получаването ѝ. Считаю, че това предложение следва да бъде подкрепено, тъй като е гаранция за осъществяване на своевременен съдебен контрол.

В същото време, вече съм посочвала необходимостта от законодателна промяна относно едномесечния срок от издаването на заповедта по чл. 27, ал. 1 от Закона за закрила на детето, в който дирекция "Социално подпомагане" прави искане до районния съд за вземане на мярката за закрила. С оглед интересите на детето намирам този срок за твърде дълъг, тъй като при постановяване на мярка за закрила, съдът е длъжен да разглежда без забавяне, във възможно най-кратък срок постъпилото искане. В този смисъл са и принципите за приятелско и пазящо правосъдие за деца.

В настоящия законопроект, както и в постъпилите предложения, не се предвижда намаляването на срока по чл. 27, ал. 2 от ЗЗДет, и бих искала да поставя отново на вниманието Ви този проблем, тъй като в пълнота интересът на детето в тези случаи ще бъде защитен не само чрез предлаганите кратки срокове за разглеждане от съда на жалбата срещу заповедта на директора на Дирекция „Социално подпомагане“, а и чрез предвиждане на възможно най-краткия срок за отправяне на искането до районния съд относно мярката за закрила.

Сред опасенията на гражданите е също, че деца не бъдат отнемани от родителите им след подаване на анонимни сигнали. В тази връзка, вече съм

изразявала позицията си, че не е допустимо да се пренебрегва сигнализирането за насилие и да не се предприемат мерки в защита на дете-жертва, но считам, че следва да се обмисли изричното регламентиране на процедура за запазване в тайна на самоличността на подателя на сигнала, която да гарантира неговата анонимност, без самият сигнал да е анонимен. Това означава да **бъде създаден механизъм, който да гарантира защита на личността на подалия сигнал за насилие над дете, който да бъде законодателно закрепен и да съдържа ясно разписана процедура за защита.** Така гражданите ще бъдат стимулирани да подават сигнали, без да крият имената си и да се страхуват от последиците. Този подход ще допринесе за възможност да бъде събрана и допълнителна информация, което не е възможно при анонимните сигнали.

По отношение на направените предложения за допълнение на разпоредбата на чл. 3 от ЗСУ считам, че при обсъждането им законодателят трябва да вземе предвид мотивите на решението на Конституционния съд по к.д. №3/2020 г. В конституционното решение изрично се посочва, че нормата не съдържа неясноти, неточности или противоречия, като чл. 3 се разглежда във връзка с чл. 5, 6 и 7 от ЗСУ, както и във връзка с чл. 15 и чл. 17 ЗСУ и с § 1 от Допълнителните разпоредби.

Конституционните съдии отбелязват, че социалните услуги са дейности, включващи преодоляване и превенция на определени дефицити, социално изключване, развитие на специални умения и др. и допълват, че това са конкретни дейности, които се предоставят от квалифициран персонал в специални условия. Съгласно мотивите, прямо изискване тези дейности да се предоставят на гражданите **безплатно, тъй като по правило регулацията на социалните права винаги държи сметка за актуалните икономически възможности на държавата и избрания от управляващото мнозинство курс на държавна политика.** В ЗСУ обаче са предвидени и възможности за освобождаване от заплащането на тези услуги, което е правилен подход и защитава правата на уязвимите групи.

Относно предложението за създаване на § 1а-1л, с което се предвижда кметът на общината да се замени с общинския съвет при обявяване и провеждане на конкурси за делегиране на социалните услуги на частни доставчици, **смятам, че следва да бъдат предвидени ясни гаранции, че няма да се допусне забавяне на процедурите.** Също така, в тази хипотеза **няма механизъм за контрол за упражняването на правомощията от общинския съвет (при сега регламентирания модел контрол върху действията на кмета би могъл да упражнява общинският съвет), както и пряма яснота кой ще носи отговорност, като се има предвид, че общинският съвет е колективен орган.**

Направено е и предложение за отмяна на чл. 76, ал. 3 от Закона за социалните услуги, който предвижда, когато лицето, което се насочва за ползване на социална услуга, има нужда от специализирана подкрепа за разбиране на информацията и избор на услуга, дирекция "Социално подпомагане" и общината да могат да изискват подкрепа от доставчици на социални услуги. Намирам, че **отмяната на тази разпоредба би могла да доведе до засягане на правата и интересите на граждани, които имат нужда от специализирана подкрепа за разбиране на информацията, като например хората с интелектуални, зрителни и слухови затруднения.** Тези граждани са в особено уязвимо положение и е важно да им бъде осигурен достъп до различни канали и източници на информация, с помощта на които да вземат решения и да направят избор за упражняването на правата си. Следва да се отбележи, че достъпът до информация е съществено изискване в

ратифицираната от Република България Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, както и в Закона за хората с увреждания.

Бих искала да обърна внимание и на предложението за създаване на нова ал. 4 на чл. 81, съгласно която при изготвянето на индивидуална оценка на потребностите и индивидуален план за подкрепа на деца информацията от органите, институциите и лицата по ал. 1 се осигурява от родителите, настойниците или попечителите, когато са изразили несъгласие за искането ѝ от съответния доставчик на социалната услуга, който изготвя оценката и плана. Считам, че би могло пред думата „несъгласие“ да се добави „изрично“, което ще означава, че родителите, настойниците или попечителите следва да обективират в писмена форма отказа си доставчикът на социалната услуга да поиска информацията от отговорните органи и институции, за да не се допускат проблеми и неясноти при прилагането на разпоредбата.

По отношение на § 3 от ЗИД на ЗСУ бих искала да информирам народните представители, че в институцията на омбудсмана през последната седмица постъпиха значителен брой жалби и сигнали от граждани и от техните семейства, че от дирекциите „Социално подпомагане“ в страната не разполагат с възможност да предприемат действия за насочване на нуждаещи се граждани като потребители на подходящи социални услуги от резидентен тип и в специализирани институции. Причинна за това е, че в Закона за социалните услуги не е регламентирано по какъв ред ще се осъществява настаняването на гражданите като ползватели на социални услуги до изработването и влизането в сила на Правилника за прилагането на нормативния акт. Няма и преходна разпоредба, която да урежда този въпрос. Настояще е нормативна празнота, която не позволява на отговорните институции да предприемат действия за разрешаване на проблема с ползването на необходимата социална услуга. С предложения § 3 от ЗИД на ЗСУ се очаква този проблем да бъде решен и нуждаещите се граждани да имат възможност да ползват желаните от тях социални услуги.

По отношение на § 5 от ЗИД на ЗСУ, бих искала да отбележа, че с чл. 138а от СК законодателно се закрепва една практика, която не беше нормативно регламентирана. В тази връзка бих искала да обърна внимание, че през последните години развитието на социалните услуги и ползването им от гражданите и децата, ввлечени в родителски конфликти, има положителен ефект при успешното им разрешаване и подпомага работата на институциите, включително и при разглеждането на съдебните спорове.

В заключение се падавам изложените в настоящото становище предложения и аргументи да бъдат обсъдени и взети предвид при разглеждането на законопроекта.

С уважение,

ДОЦ. Д-Р ДИАНА КОВАЧЕВА
ОМБУДСМАН НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

